

ОЛИМПИАДА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ОБЛАСТЕН КРЪГ
9 АПРИЛ 2012 ГОДИНА

5. клас

„Болният лебед“ на Петя Дубарова
(*Трансформиращ преразказ от името на Елица*)

6. клас

„Том се среща с принца“
(Из III глава на „Принцът и просякът“ на Марк Твен)
(*Сбит преразказ*)

7. клас

Тест
Отговор на литературен въпрос
върху епилога на повестта „Немили-недраги“ на Иван Вазов

8. клас

Видимото и невидимото у човека според „Дамата с рентгеновите очи“
на Светослав Минков
(*Интерпретативно съчинение или есе*)

9. клас

Свободата и съдбата според „Едип цар“ на Софокъл
(*Интерпретативно съчинение или есе*)

10. клас

Силата на човешкия дух в „Робинзон Крузо“ на Даниел Дефо
(*Интерпретативно съчинение или есе*)

11. клас

Природата – дом в „При Рилския манастир“ на Иван Вазов
(*Интерпретативно съчинение или есе*)

12. клас

Мотивът за древното в „Септември“ на Гео Милев
(*Интерпретативно съчинение или есе*)

Изслушайте прочита на текста и напишете трансформиращ преразказ от името на героинята Елица.

Елица стоеше край водите на синьото езеро и слънцето пълнеше с блясък русите ѝ коси. Като я видяха, няколко изящни бели лебеда заплуваха към нея. Познаваха я. Всяка сутрин тя донасяше хубави кифли, натрошваше ги и ги изсипваше във водата. Тогава чудните птици протягаха гордо гъвкави шии и поглъщаха трохите. След това я поглеждаха с благодарност, а очите им светеха и от черни ставаха съвсем светли – почти прозрачни.

Лебедите свикнаха дотолкова с момичето, че се доближаваха съвсем до брега и му позволяваха да ги милва и да им говори нежно. А те поклащаха прекрасни глави, сякаш кимаха в съгласие. Само един лебед стоеше настрана, обърнат с гръб. О, колко по-различен беше той от другите. Крилата му бяха уморено отпуснати. По шията му личеше нещо като засъхнала кръв, която водата още не бе измила. Главата му бе кротко сведена. Целият той приличаше на една прекрасна умираща лилия. Елица едва сега го забеляза. Повика го. Но той стоеше като вкаменен. Слънцето блестеше в очите на момичето и ги наливаше със сълзи. То викаше нежно птицата.

Отдавна беше се съмнало. Елица грабна чантата си и хукна към училище. Целия ден беше разсеяна. Дланите ѝ трепереха и едва държеше химикалката. Очите ѝ блуждаеха. Непрекъснато виждаше оня тъжен непознат лебед. „Какво ли му е? Сигурно е болен” – мислеше си момичето и съвсем не чуваше учителката. Когато би последният звънец и учениците наизскачаха от стаите, Елица затича към езерото. Лебедите бяха отплували навътре, само непознатият беше близо до брега. Момичето се загледа в него... Вместо очи птицата имаше само две бели ципи. „Значи той е спял!” И Елица се приближи до него, протегна ръка да го погали. Лебедът потрепера, но не отплува. „Горката птица!” – прошепна тихо и от очите ѝ потекоха сълзи. А белокрилият отвори човката си, като да въздъхне, и доверчиво сложи глава върху момичешката длан.

Заредиха се неспокойни дни. Лебедът отслабваше. Той стоеше дълго време неподвижен, със сведена глава, като че искаше да се

огледа. Човката му бе отворена. Дишаше тежко. А когато другите заедно с шум отплуваха навътре, той оставаше на брега и слепите му очи дълго бяха отпавени нататък, като че всичко виждаха.

Беше краят на учебната година. Елица често оставаше късно до среднощ да учи. Но не забрави своя белокрыл приятел. Все така сутрин носеше на лебедите кифли. Но най-много се спираше при болния. Птиците виждаха това и се сърдеха. И щом Елица го целунеше по главата и се затичваше към училище, те се строяваха край него и го къльваха.

Елица за последен път бързаше към училище. Трудът ѝ бе възнаграден. Минаваше с пълен отличен. Усмихнато, щастливо, момичето затича към езерото, да се похвали на своя приятел, да сподели радостта си с него. Сега всяка сутрин ще вижда лебедите, ще им се радва. Ще намери лекарства за болния, ще го излекува. Елица тичаше и тичаше. Вече се виждаха сините блестящи води на езерото. На брега тя се закова. Разперил бели криле, там лежеше лебедът. Той беше излязъл на сушата и главата му бе уморено отпусната на земята. Защо не мръдна? Защо не посрещна приятелката си? Елица клекна няма и учудена. В очите ѝ пробяга ужас. Птицата не дишаше. По мъртвата ѝ човка личеше засъхнала кръв. Лебедите бяха отплували нанякъде. Само Елица и мъртвата птица стояха на брега. Дъждът мокреше гърба и раменете на момичето, а то нямаше сили да си тръгне. В полата му белееше главата на лебеда. Една мокра буболечка пролази, скри се под крилото на лебеда, учудена откъде се е взела тази бяла пухкава грамада.

И сега Елица всяка сутрин ходи край езерото и храни лебедите. Но преди да затича към училище, спира до една купчина пръст, коленичи, прошепва нещо нежно. Там тя погребва своя белокрыл приятел. Посади едно чудно бяло цвете, което всяко лято свежда нежна главица съвсем като лебед.

ОЛИМПИАДА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ОБЛАСТЕН КРЪГ
9 АПРИЛ 2012 ГОДИНА
VII КЛАС

УВАЖАЕМИ УЧЕНИЦИ,

Тестът съдържа 30 тестови задачи по български език и литература и отговор на литературен въпрос.

Тестовите задачи са два вида:

- задачи с четири възможности за отговор, от които само един е верен;
- задачи с кратък свободен отговор.

Отговорите отбелязвайте със син/черен цвят на химикалката ВЪРХУ теста. Отбелязвания с молив НЕ се приемат за действителни.

За да отбележите своя отговор, срещу номера на съответната задача зачертайте със знака X буквата на избора от Вас отговор. Ако след това прецените, че първоначалният Ви отговор не е верен, запълнете с кръг буквата на грешния отговор и зачертайте със знака X буквата на друг отговор, който приемате за верен.

Запомнете! Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, чиято буква е зачертана с X. За всяка задача трябва ясно да е отбелязан не повече от един действителен отговор.

За задачите със свободен отговор са оставени празни редове. На това място запишете своя отговор. Ако след това прецените, че записаният от Вас свободен отговор не е верен, задраскайте го с хоризонтална черта и запишете над него отговора, който според Вас е правилен.

Отговорът на литературния въпрос пишете върху допълнителните листове извън тестовата част. Вашият текст не трябва да надвишава три страници.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

Прочетете текста, разгледайте таблицата и изпълнете задачи от 1. до 9. включително:

От 1993 година 22 март е определен за Световен ден на водата. Във връзка с това една от агенциите на Организацията на обединените нации поема инициативата да координира определени международни дейности за отбелязването на този ден.

Водата има важно значение, за да се поддържа животът на Земята. Водата, която е годна за пиене, е по-малко от 1% от цялото водно количество на Земята, а само 2,5% е прясна. В последните десетилетия поради всеобщото замърсяване нарастват призивите за опазване на чистотата на водата. Над 1,5 млрд. души нямат достъп до чиста питейна вода. А близо 4 млн. умират всяка година от болести, причинени от замърсена вода. Въпреки улесняването на достъпа до чиста питейна вода някои учени предполагат, че до 2025 година повече от половината население в света ще бъде предразположено към заболявания поради недостига на вода – недостиг, станал известен като „водна криза“.

Водата играе важна роля и в световната икономика благодарение на способността си да разтваря множество химични съединения, на възможността да се използва като охладител в промишлеността и на удобствата, които предоставя като среда за транспорт. Освен това прясната вода, която намира приложение в земеделието, е около 70%.

Особености на веществото вода	Видове агрегатни състояния на водата	Пространство, което заема водата на Земята	Среден престой на водата в различните й агрегатни състояния
Химично съединение на водорода и кислорода.	Твърдо – лед	25 000 000 км ³ (1,8%) – вода в ледници и в айсберги.	Сезонни снежни покривки – от 2 до 6 месеца. Ледници – от 20 до 100 години.
При стайна температура представлява прозрачна течност без мирис и цвят.	Течно – вода	1 320 000 000 км ³ (97,2%) е вода в океаните. 250 000 км ³ (0,02%) – прясна вода в езера, в реки и в язовири.	Океани – 3 200 години. Влага в почвата – от 1 до 2 месеца. Езера – от 50 до 100 години. Реки – от 2 до 6 месеца.
Точка на кипене при морското равнище – 100 °С. На връх Еверест водата кипи при 68 °С.	Газообразно – водни пари	13 000 км ³ (0,001%) – водни пари в атмосферата.	Атмосфера – 9 дни.

1. Къде може да се публикуват и двата източника на информация?

- А) в христоматия по литература
- Б) в научнопопулярно списание

- В) в рекламен справочник
- Г) в учебник по география

2. Посочете вярното твърдение.

- А) Текстът и таблицата предлагат информация за Световния ден на водата.
- Б) Информацията, която се дава в таблицата, допълва информацията от текста.
- В) Текстът съобщава информация за състава и за химичните свойства на водата.
- Г) Таблицата представя данни за ролята на водата в световната икономика.

3. Допълнете изречението, като имате предвид информацията в таблицата.

25 000 000 км³ от пространството на Земята е вода

.....

4. Кое твърдение НЕ е вярно според текста?

- А) Повече от 15 години Световният ден на водата се чества на 22 март.
- Б) До 2025 г. над половината от световното население ще е във водна криза.
- В) Повече от един милиард души по света имат достъп до чиста питейна вода.
- Г) Годната за пиене вода е под 1% от цялото водно количество на Земята .

5. Кое твърдение НЕ е вярно според информацията в таблицата?

- А) Точката на кипене на водата при морското равнище е 100 °С.
- Б) Сезонните снежни покривки се задържат между 2 и 6 месеца.
- В) Водата се среща и като прозрачна течност без мирис и цвят.
- Г) Около 1% е прясната вода в езерата, в реките и в язовирите.

6. С кой от посочените глаголи може да допълните изречението, като имате предвид информацията в текста?

Всяка година една от агенциите на ООН международни дейности за Световния ден на водата.

- А) наблюдава
- Б) спонсорира
- В) подстрекава
- Г) съгласува

7. С какво значение в текста е употребено словосъчетанието *водна криза*?

- А) липса на питейна вода
- Б) замърсяване на водата
- В) дефицит на питейна вода
- Г) спиране на водата от чешмите

8. Коя е темата на текста?

- А) Значение на водата за живота на Земята
- Б) Ролята на водата за световната икономика
- В) Международни прояви за Световния ден на водата
- Г) Водата като удобна среда за транспорт

9. Запишете поне един синоним на думата *инициатива*, употребена в текста.

.....

10. Кое от изреченията е сложно съставно с подчинено подложно изречение?

- А) Дватама продължаваха да се чудят какво ще правят в края на тази седмица.
- Б) Бързо установиха, че групата работи за решаване на възникналия проблем.
- В) В далечината се виждаше как пойни птици са накацали по края на стрехите.
- Г) Той дълго мисли дали не е попаднал в уловка, направена специално за него.

11. Запишете вида на подчиненото изречение в състава на сложното съставно изречение.

Хората отдавна са забелязали закономерността, че по чертите на лицето може да се разбере много за характера на човека.

.....

12. В кой ред изречението НЕ е сложно смесено?

- А) Не знаех кога ще пристигнат, но предположих какво щяха да предприемат.
- Б) Съгласих се да не ходя на море, а да попътувам из няколко живописни места.
- В) Зная, че животът е много кратък, за да имам надежда още веднъж да те видя.
- Г) Близките ми ще дойдат у нас, за да донесат всичко, и ще останат да нощуват.

13. В кое изречение НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Най-евтина е почивката ако сами си изберете маршрута и хотела, а не разчитате на готовите пакети, които предлагат туроператорите.
- Б) Учени откриха на Венера ясни признаци за неотдавнашни потоци лава като това изгражда хипотезата, че планетата може да е геологически жива.
- В) Науката, която изучава принципите за съставяне на видовете речници и се занимава с практическото им изработване, се нарича лексикография.
- Г) Според българските народни вярвания, местата, на които щъркелите вият своите гнезда, са считани за защитени от магии и нещастия.

14. В кое изречение е допусната пунктуационна грешка?

- А) Този албум със снимки ви дава възможност да се запознаете отблизо с природата – могъща, но и много уязвима.
- Б) Един от видовете бръмбари е способен да повдигне и да пренесе товар по-тежък 850 пъти от собственото си тегло.
- В) Кораловите рифове, огромни конструкции, изградени от морски обитатели, се издигат сред чисти и топли води.
- Г) Разбира се, въпрос на чест е играчите, мобилизирани и единни, да извоюват мечтаната победа в турнира.

15. Колко запетаи са пропуснати в изречението? (Запишете отговора с думи.)

В творбата намира израз исторически обоснованото виждане на един народ който лишен за цели столетия от самостоятелен държавен живот не е имал друга опора за народностното си самоопределяне освен родния език.

.....

16. С коя от думите може да се замени подчертаната дума, без да се промени смисълът на изречението?

Водата, която е годна за пиене, е по-малко от 1% от цялото водно количество на Земята.

- А) приятна
- Б) потребна
- В) необходима
- Г) подходяща

17. В кой ред фразеологичните словосъчетания са антоними?

- А) през девет планини – девета дупка на кавала
- Б) на топа на устата – важна птица
- В) хващам се за главата – хващам се на въдицата
- Г) с широки пръсти – цепи косъма на две

18. Преобразувайте пряката реч от изречението в непряка, като спазите правилата за пунктуационно оформяне и запазете основното глаголно време.

-Не си тъдявашен ти, отде си? – попита го Моканина.

.....
.....
.....

19. Преобразувайте простото изречение в сложно, без да променят смисъла му.

Обмисляйки бъдещия проект, архитектите разгорещено спореха.

.....
.....

20. Препишете текста, като редактирате правописните и пунктуационните грешки, както и грешките в членуването.

Съвремените таблети позволявът вавеждане на информацията чрез натискане върху екранът с пръсти или с писалка. На компютърният пазар, разположени между много функционалните и мощни приносими компютъри, и джобните смартфони таблетите имат по-скоро междинна роля.

21. Попълнете таблицата, като посочите автора и жанра на всяка творба.

Творба	Автор	Жанр
1. „Неразделни“		
2. „До Чикаго и назад“		
3. „Българският език“		

22. Свържете всеки откъс със заглавието на съответната творба, като срещу буквата с цитата запишете цифрата, която посочва заглавието на творбата.

А) *Туй слушам се, откак съм на света!*

1. „Неразделни“

*се туй ругателство ужасно, модно,
се тоя отзив, низка клевета,
що слетя всичко мило нам и родно.*

- Б) *Верни думи, вярна обич, има ли за тях развала?
За сърцата, що се любяат, и смъртта не е раздяла!* 2. „На прощаване в 1868 г.“
- В) *Нека! Но ний знаем, че в нашто недавно
свети нещо ново, има нещо славно,
що гордо разтупва нашите гърди
и в нас чувства силни, големи плоди;* 3. „Българският език“
- Г) *Там аз за мило, за драго,
за теб, за баща, за братя –
за него ще се заловя,
пък ... каквото сабя покаже...* 4. „Опълченците на Шипка“
- А)
- Б)
- В)
- Г)

23. В кой ред и в двете посочени творби има лирическо отстъпление?

- А) „На прощаване в 1868 г.“ и „Опълченците на Шипка“
- Б) „Една българка“ и „Бай Ганьо у Иречека“
- В) „До Чикаго и назад“ („Ниагара!...“) и „Немили-недраги“
- Г) „Една българка“ и „Немили-недраги“

24. Коя от посочените характеристики НЕ се отнася за образа на Странджата от „Немили-недраги“?

- А) „най-стариат“
- Б) „най-снажен“
- В) „с...дръзки очи“
- Г) „дълголик, сух, жълт“

25. Кое от твърденията за одата „Българският език“ НЕ е вярно?

- А) Лирическата творба представя синтезирана характеристика на богатите изразни възможности на езика.
- Б) Чрез полемиката с хулителите на българския език в одата се разгръща защита на родното слово.
- В) Мисията на езика да съхранява родовата и историческата памет се обосновава в първата строфа.
- Г) Лирическият говорител приема с примирение хулите на свои и чужди ругатели на родното слово.

26. В кой ред е вярно твърдението за действията на Бай Ганьо, като имате предвид текста на „Бай Ганьо у Иречека“?

- А) Чрез обръщението *бай Иречек* героят показва способността си да следва принципите на учтивостта.
- Б) Когато в желанието си да демонстрира възпитание, изрича: *Ах, пърдон...*, Бай Ганьо е напълно искрен.
- В) Поведението на Бай Ганьо в дома на Иречек е проява на цивилизован европейски манталитет.
- Г) Образът на Бай Ганьо представя българските нрави и родната култура в изопачен, карикатурен вид.

27. Запишете какво художествено средство е всеки от подчертаните изрази.

- А) ... *да гледам турчин, че бесней над бащино ми огнище...*
- Б) *Върхът отговори с други вик ...*
- В) ...*над златното поле ехтят песни...*

28. Довършете твърдението.

В текста на „Бай Ганьо у Иречека“ се използва повествователната техника.....

29. Посочете точния израз, с който може да се завърши твърдението.

В увода на „Опълченците на Шипка“ лирическият говорител представя две контрастиращи тези за

- А) националното пространство
- Б) националното достойнство
- В) националното бъдеще
- Г) националния език

30. Запишете кой автор и в коя творба заявява, че е изпълнен с едно безгранично благоговение.

.....
.....

Награда или наказание е за Македонски, че доживява Освобождението?

(Отговор на литературен въпрос

върху епилога на повестта „Немили-недраги“ от Иван Вазов)

ОЛИМПИАДА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
ОБЛАСТЕН КРЪГ – VII КЛАС
КЛЮЧ С ВЕРНИТЕ ОТГОВОРИ И БРОЙ ТОЧКИ

№ на задачата	Верен отговор	Брой точки
1.	Б	1
2.	Б	1
3.	вода в ледници и в айсберги	1
4.	В	1
5.	Г	1
6.	Г	1
7.	В	1
8.	А	1
9.	ръководна роля/ръководство/начинание	2
10.	В	1
11.	подчинено определително изречение/определително	1
12.	В	1
13.	В	1
14.	Б	1
15.	три	3
16.	Г	1
17.	Г	2
18.	Моканина предположи/досети се, че не е тукашен/тъдявашен, и го попита откъде е.	3
19.	Като/когато обмисляха бъдещия проект, архитектите разгорещено спореха.	2
20.	Съвременните таблети позволяват въвеждане на информацията чрез натискане върху екрана с пръсти или с писалка. На компютърния пазар, разположени между многофункционалните и мощни преносими компютри, и джобните смартфони, таблетите имат по-скоро междинна роля.	12

21.	1. Пенчо Славейков – балада 2. Алеко Константинов – пътепис 3. Иван Вазов – ода/стихотворение	6
22.	А) – 3; Б) – 1; В) – 4; Г) – 2	4
23.	В	1
24.	В	1
25.	Г	1
26.	Г	1
27.	А) синекдоха Б) метонимия В) метафора	3
28.	разказ в разказа	2
29.	Б	1
30.	Алеко Константинов – „До Чикаго и назад” („Ниагара!...”)	2

ОБЩО: 60 точки